

Дийн Кунц - „Градът“

КАЗВАМ СЕ ДЖОУНА ЕЛИНГТЪН БЕЙСИ ХАЙНС ЕЛДРИДЖ УИЛСЪН ХАМПТЪН АРМСТРОНГ КЪРК. Града го обожавам, откакто се помня. И ще ви разкажа за една споделена любов. История, в която става дума и за загуби, и за надежди, и за онази необичайност, която подплатява повърхностните напрежения на ежедневието и чиито дълбини никой не познава.

Улиците на града въобще не са застлани със злато, независимо какво били чули част от имигрантите, пропътували половината свят, че да стигнат до тук. Нито са преуспели всички онези напуснали родните си градчета млади певци и актьори, очаквали да блеснат на светлините на рампата скоро след пристигането си. Както навсякъде другаде, и в големия град битуваше смъртта, убийствата бяха повече на брой, отколкото в някое тихо селце, трагедии се случваха на всяка крачка, а покрай тях и мигове на ужас. Но едновременно с това големият град предлагаше и чудеса, магически игри на светлини и сенки, вълшебства, каквито бях преживял в изобилие през наситения ми със събития живот, включително и в нощта, през която умрях, събудих се и заживях наново.

БЯХ САМО ОСЕМГОДИШЕН, когато срещнах жената, която твърдеше, че самата тя е градът – нищо че това свое твърдение тя изказа чак след още две години. Разправяше, че градовете са преди всичко хора. Е, нямало как да минат без обществените сгради, парковете, нощните клубове, музеите и всичко останало, но в крайна сметка дали градът ще е велик, или не, зависело от живеещите в него хора – и най-вече от това, що за хора били те. А щом градът е велик, той притежава и своя душевност, изтъкана от нишките на милионите му някогашни и сегашни обитатели.

Жената ми обясни, че градът притежавал особено чувствителна душевност и се чудел от сума ти време що за живот водят обитателите му. И се притеснявал да не би въпреки всичко, което им предлагал, да не е разочаровал прекалено много от тях. Самият град познавал себе си много по-добре, отколкото човек можел да се себепознае – бил наясно с всички свои забележителности, аромати, звуци, текстури и потайности, но не можел да си представи какво му е на човека, живеещ сред простиращите се на хиляди километри негови улици. Тъкмо затова – разправяше ми жената – душата на града възприела човешка форма: за да заживее сред населението си. И тази форма възплътявала именно тя.

Представляващата града жена промени живота ми и ми доказа, че светът е много по-загадъчен, отколкото си го представяме, съдейки за него само или предимно по вестниците, списанията и телевизията, а напоследък – и по интернета. Оттам и това мое желание да ви разкажа както за самата нея, така и за ужасните, но и за прекрасните, и за невероятните неща, които ми се случиха покрай нея, и как те все още не ми дават покой.

Но аз май взех да изпреварвам събитията. Поначало имам такава склонност. Понеже животът не се побира в една-единствена, ами представлява хиляди истории. И когато седна да разправам моята си, понякога забивам в странична пряка, вместо да се придържам към главната улица, или ако си представим, че в хода на повествуването ми трябва да прекося четиринайсет кръстовища, аз взема, че тръгна от четвъртото, та се налага впоследствие да се връщам, че да стане ясно за какво всъщност става дума.

А понеже всичко това не го изчуквам върху клавиатурата, ами го разправам на микрофон, съм склонен да се отплесвам. Моят приятел Малкъм ме кара да го наричам не „отплесване“, а „устен разказ“. Коего пък ми се струва префърцунено, все едно съм стопроцентово убеден, че заслужавам да остана в историята с някои свои постижения.

Но да приемем, че това е най-правилното название: устен разказ. Стига да не забравяте, че аз просто си седя и си дрънкам каквото ми дойде на ума. Ако един ден някой се заеме да снее в писмен вид записа, ще премахна от транскрипцията всичките там „нали ме разбирате“ и хъмканията, и увисналите недовършени изречения – не само за да улесня читателя, но и да създам впечатлението, че съм по-умен, отколкото съм. Но така или иначе, налага ми се да говоря на микрофона, вместо да тракам по клавиатурата, понеже пръстите ми страдат от наченки на артрит – нищо сериозно засега, но тъй като съм само и единствено пианист, ми се налага да си пазя ставите в интерес на музиката.

Заради този мой навик да казвам „нищо сериозно засега“ Малкъм твърди, че съм бил скрит песимист. Ако усетя някаква неясна болка в крака и Малкъм попита защо разтривам прасеца си, обикновено му отговарям: „Де да знам и аз. Нищо сериозно засега“. А той веднага стига до извода, че съм установил наличието на някакъв глъст тромб, който всеки момент може да се откъсне и да поразя белите ми дробове, я мозъка, макар лично на мен подобна мисъл изобщо да не ми е минавала през акъла. Напротив, с тези три думи се мъча да успокоя приятелите ми – същите онези хора, за които аз се притеснявам, когато се разболеят от грип или им се завие свят, или ги заболи прасецът, тъй като самият аз бих се чувствал по-спокоен, ако ме уверят, че не страдат от „нищо сериозно засега“.

Всичко друго може да съм, но не и скрит песимист. Напротив, открай време все съм си оптимист. Животът не ми е дал и най-малкия повод да очаквам най-лошото. Откакто съм влюбен в този град – а това е, откакто се помня – винаги съм бил оптимист.

Така че аз вече бях оптимист, когато станаха събитията, за които искам да ви разкажа. Не че няма да се връщам от време на време назад, за да ви давам по малко допълнителна информация, но конкретният случай всъщност води началото си през 1967 година, когато бях десетгодишен, а онази жена ме уведоми, че тя била градът. През юни на същата година се бяхме пренесли с мама в къщата на баба ми. Майка ми Силвия беше певица. Дядо ми се казваше Теди Бледсоу – никога не му викаха просто Тед, само от време на време Теодор. А дядо Теди беше пианист и ми служеше за вдъхновение.

Къщата беше охолна, с четири стаи на партера и четири горе, с една баня с вана и една с душ кабина. Пианото се намираше в голямата предна стая и дядо свиреше на него всеки ден, освен дето четири вечери от седмицата осигуряваше музикален съпровод в ресторанта на хотела и три следобеда – в универсалния магазин – и то на щанда им за най-висшата мода, където роклите често струваха повече, отколкото той изкарваше за цял месец от двете места, а кожените палта понякога се равняваха на стойността на нов шевролет. Дядо все разправяше, че поначало свиренето винаги му доставяло удоволствие, но у дома свирел само за удоволствие.

– Ако не искаш музиката да те напусне, Джоуна, обезателно трябва поне мъничко да посвирваш всеки ден само за себе си. Иначе радостта ще те напусне, а загубиш ли я, свиренето ти ще зазвучи фалшиво и на ценителите на пианото, и на самия теб.

Зад къщата бетонна ограда опасваше малък двор, а пред предната веранда имаше още по-малък двор с огромен явор, чиито листа наесен пламваха като огън. Районът, предполагам, отговаряше на стандартите на по-долната прослойка от средната класа, при все че лично аз никога, дори и днес, не използвам подобни понятия в разсъжденията си. Това също съм наследил от дядо ми Теди, който не обичаше да категоризира хората, да им лепи етикети или да ги дели мисловно.

Както през всички останали години, и през 1967-а светът преживяваше промени. Навремето кварталът бил еврейски, после на тяхно място се заселили полски католици. Тогавашните собственици на къщата ни, мистър и мисис Щайн, се бяха изнесли и я

дадоха под наем на баба и дядо през 1963 година, когато бях на шест, а след още две години им я продадоха. По този начин баба ми и дядо ми бяха станали първите чернокожи обитатели на квартала. Е, имало известни проблеми в началото, разправяше дядо Теди, но не дотолкова, че да ги подтикнат да се махнат.

Специално дядо ми отдаваше уседналостта им на три причини. Първо, не ходели никъде, ако не били изрично поканени. Второ, той свирел безплатно на пианото на някои от проявите в залата „Свети Станислав“, непосредствено до черквата, в която мнозина от съкварталците им ходели на литургия. И трето, баба ми Анита била секретарка на епископ Макарти.

За разлика от дядо ми, аз няма да проявя излишна скромност по негов адрес. Това, че с баба ми си нямали кой знае колко големи неприятности, се дължало до голяма степен и на аристократичните им обноски. Тя беше висока на ръст жена, а той – още по-висок, а и двамата се отличаваха с някаква недоизказана гордост. Помня какво удоволствие изпитвах да ги наблюдавам как ходеха, колко грациозно пристъпваха, как той винаги ѝ държеше палтото и ѝ отваряше вратите, а тя не пропускаше да му благодари. Да не говорим колко изискано се обличаха. Дядо ми дори у дома седеше по панталон от костюм с тиранти и бяла риза, а на пианото и на масата за вечеря не сядаше без вратовръзка. Иначе и двамата бяха не по-малко любящи и забавни в сравнение с повечето други баби и дядовци, но в тяхно присъствие имах постоянното усещане, че общувам с истински *личности*.

През април 1967 година баба ми почина на работното си място от мозъчна емболия. А беше само на петдесет и две и при всичката ѝ жизненост никога не бях си и помислял, че някой ден може да умре. Надали и другиму е минавала през ума подобна мисъл, тъй като вестта за смъртта ѝ не само срази от скръб, но и шокира всички, които я познаваха. Овладея ги някаква неизказана тревога, все едно бяха видели слънцето да изгрыва от запад и да залязва на изток, предсказвайки по този начин неизбежния апокалипсис. Но никой не смееше да гъкне за наблюдаваната революционна промяна, сякаш мълчанието по силата на някакво негласно споразумение беше единствената гаранция Земята да запази нормалното си въртене.

По онова време двамата с мама живеехме в апартамент на четвъртия етаж на кооперация без асансьор в така наречения „Даунтаун“ – деловата част на града. Двата прозореца на всекидневната гледаха към улицата, а от кухнята и от миниатюрната ми стаичка се виждаше единствено съвсем близката опушена зидария на съседната сграда. Докато чакаше съдбата все някой ден да ѝ се усмихне, мама пееше по три вечери седмично в един блус клуб, а в пет дни от седмицата обслужваше обядващите в кафетерията на магазина „Улуъртс“. Аз бях станал на десет, поотракал се бях и въпреки това от известно време имах чувството, че нея щеше да я устройва в която и от двете посоки да се проявеше късметът ѝ – или да я наемат да пее в по-голямо и по-свястно заведение, или да я вземат за сервитьорка в някой преуспяващ грил ресторант. Пренесохме се временно при дядо за погребението и няколкото дни след него, за да не е сам. Тогава за пръв път го видях да плаче. Взе си едноседмичен отпуск от работата и през повечето време си стоеше в стаята. Само понякога го заварвах седнал до прозореца в края на коридора на горния етаж, вперил поглед в улицата, или на креслото му във всекидневната, до масичката с неразгърнатия вестник под настолната лампа.

Направех ли опит да го заговоря, той ме вземаше в скута си и казваше:

– Дай да помълчим малко, Джоуна. Що са години, все са пред нас. Ще има време да поговорим за всичко.

Бях дребничък и слаб за възрастта си, а той беше едър мъж, но в такива моменти ми даваше неопикуема утеха. Мълчанието ни – дълбоко, ласкаво и кротко, макар и изпълнено с тъга – се различаваше от познатите ми други видове тишина. На няколко

пъти дори заспивах така, както бях опрял глава в мощния му гръден кош, заслушан в ударите на сърцето му, нищо че отдавна бях надраснал времето за следобеден сън.

През въпросната седмица той плачеше единствено докато свиреше на пианото в предната стая. Но плачът му беше съвсем беззвучен; достойнството явно не му позволяваше да хлипа, но сълзите рукаха още с първите ноти и капеха през цялото времетраене на свиренето, било то десет минути или цял час.

И понеже така и така съм седнал да ви давам допълнителна информация, сега е моментът да ви опиша и музикалния му талант. В свиренето дядо ми проявяваше солиден вкус и подбор, да не ви споменавам за страхотната му лява ръка – най-добрата, която съм чувал през живота си. Ресторантът към хотела, където работеше, имаше две зали. В едната, официалната, свиреше арфистка, а претрупаният френски декор те караше или да се чувстваш изискан, или да ти се доповръща. Другата беше фантазия в стил артдеко в различни отсенки на синьо и сребристо, с купища лъскав черен гранит и черна дървена ламперия, приличаше по-скоро на стол-ресторант и предлагаше изключително американска кухня. Тъкмо в нея осигуряваше музикалния фон моят дядо от седем до девет – предимно популярни американски балади и някои по-живи композиции на Коул Портър; от девет до полунощ трима други музиканти се присъединяваха към него и комбото се впускаше в танцова музика от 30-те и 40-те години. А дядо Теди направо беше цар на клавирния суинг.

Но в дните непосредствено след смъртта на неговата Анита го чух да свири музика, която никога дотогава не бях слушал и изобщо не знаех заглавието на мелодиите. Дореваваше ми се от тях. Криех се по стайте да не стигат до ушите ми, но просто нямаше как да избягам от тях – толкова хипнотизиращи, меланхолични и запленяващи бяха.

След като изтече седмицата, дядо Теди пак почна работа, а ние с мама си отидохме в апартамента ни в центъра. А се върнахме за постоянно у дядо Теди само два месеца по-късно, през юни, когато животът на мама тотално се срива.